

Leiderschap, gave van God

Inleiding

In deze inleidende studie onderzoeken we de basis van leiderschap in de Nieuw-Testamentische gemeente. Daarvoor maken we eerst enkele grote stappen door het Oude Testament. Inzicht in het waarom van leiderschap, zal ons brengen bij de voorwaarden waaronder dit uitgeoefend moet worden, de bescherming die God er aan geeft en het nut wat dit met zich meebrengt voor elke gemeenschap. Vooronderstelling in deze studie is dat God zelf een plan heeft gehad, waarin leiderschap / autoriteit een plaats inneemt. Daar waar leiderschap op haar plaats is, gebeurt het wonder dat Gods Geest kan werken en Gods wetten geëerbiedigd worden. Daar zal vrede en voorspoed zijn. Door Christus als Hoofd van de gemeente aan te stellen, heeft God ook een patroon gegeven van leiderschap en autoriteit op basis van dienstbaarheid en zelfverloochening.

Instelling leiderschap

De instelling van leiderschap gaat terug naar het Paradijs, waar Adam geroepen wordt door God om: Gen 1: 26 Laat ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, opdat zij heersen over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over het vee en over de gehele aarde en over al het kruipende gedierte, dat op de aarde kruipt. En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hen. En God zegende hen en God zeide tot hen: Weest vruchtbaar en wordt talrijk, vervult de aarde en onderwerp haar, heerst over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt. Verder in Gen. 2:15 wordt gesteld dat "de Here God nam de mens en plaatste hem in de hof van Eden om dien te bewerken ten bewaren. We ontdekken dus reeds in de basis van de schepping het belang van leiderschap, waarbij geheerst moet worden over de aarde door de mens, als kroon der schepping, en hoe tegelijkertijd dit in zich heeft de functies van het bewaren (beschermen) van de continuïteit en het aanbrengen van veranderingen, gericht op verbetering. De OT-aartsvaders, waren geen van alle leiders van grote volken, wel droegen zij in hun hart de verwachting dat God in hun geslacht een groot volk wilde gaan geven. Het koningschap van mensen over andere mensen, wat niet door God gewild is, maar toegestaan, ontstond vanuit een progressie in leiderschap. Abraham, werd als een eenling geroepen uit Ur en gaandeweg ontstond uit hem een groot volk. Izaäk, Jacob, het volk Israël, Mozes, Jozua, de verschillende richters, daarna Samuël, Saul, David, het Davidisch koningschap uitmondend in de geboorte van Christus, de Koning-Knecht. De apostelen van Jezus Christus waren daarna weer de stichters van de NT gemeente.

Leiderschaps-gebieden

Lezend in het OT en NT ontdekken wij dat de gebieden waarin we leiderschap zien functioneren, terug te brengen zijn tot een vijftal levensterreinen:

1. de relatie man/vrouw (Gen. 2:24)
2. de verhouding ouders/kinderen (Luk 2:52)
3. werkgever/werknemer (Col. 3:22)
4. overheid/onderdanen (Rom 13: 1-7)
5. bedieningen/heiligen (= de gemeente) (Efez. 4:11)

De principes die in elke menselijke gezagsrelatie gehanteerd kunnen worden, zijn zonder uitzondering allen afleidbaar uit de relatie die er bestaat in de Godheid, waarin onderscheiden de Vader, de Zoon en de Heilige Geest samenwerken. De afspiegeling van deze samenwerking vindt plaats in de relatie tussen Christus en Zijn gemeente. Het materiaal vinden we daarvoor in het Woord van God.

Gave of positie

In de loop der tijden is veel verwarring geweest over de betekenis van leiderschap. Alleen al de verschillende leiderschapvormen die we in deze wereld kennen, maken dit duidelijk. Autoritair, democratisch, aristocratisch, *laissez faire* leiderschap zijn de meest voorkomende vormen, zoals die zich in culturen ontwikkeld hebben. Bijbels leiderschap is van een ander karakter en van een andere oorsprong. De basis van bijbels leiderschap is roeping door God zelf, toerusting door Zijn Geest en vanuit het Woord, dit alles gekanaliseerd in een houding van liefde en dienst aan God en de mensen. Deze roep tot leiderschap kan zijn door een persoonlijke roeping door God zelf (bevestigd in de gemeente), maar ook door een roeping middels Zijn dienstknechten of de gemeente. Historisch is duidelijk dat er al snel een misvatting is gegroeid rondom leiderschap in de gemeente. Waren dat in de tijd van Jezus zelf, die een onbepaalde mate van wijsheid had, nog eenvoudige vissers, die ook in het onderwijs van Christus meer aandacht kregen van Hem op het punt van hun karakterontwikkeling, dan op het terrein van theologische vorming. Al vrij snel ontstond in de NT-gemeente een scheiding tussen leiders en volk. Dit mondde uit in de kerkverwoestende werking van de scheiding tussen clerus - leken. Hoewel de reformatie veel op dit punt heeft hersteld, was dit ook meer een reparatie-gebeuren en geen fundamentele koerswijziging. In feite was in Nederland alleen in de kring van de Wederdopers en de bevindelijk-gereformeerden de persoonlijke relatie met Christus belangrijker dan eventuele theoretische kennis. De roeping van mensen tot dienstbaarheid in het Lichaam van Christus werd daardoor steeds weer opnieuw gemaakt tot een positie. Voorbeelden van deze misvattingen zijn ook herkenbaar in de betiteling van geestelijke leiders: Dominee = heer, een pastoor werd door zijn familie "Heer-oom" genoemd, De algemene aanspreektitel van geestelijke is algemeen "Zeereerwaarde Heer", dit culmineert in de aanspreektitel van de Paus als "uwe Heiligheid". De bijbel is helder dat leiderschap dienstbaarheid en verantwoordelijkheid vergt en het meer te verwachten is dat men als "de minste" behandeld zal worden, dan dat dit een ereplaats vormt. In het spraakgebruik was in de tijd van Christus het begrip dienaar in de gemeente eerder een werkwoord, dan zoals nu een zelfstandig naamwoord. Theologisch was het toen een functie en dienst van alle christenen, nu is het een positie van individuele status. (Teksten: Rom 16: 17-27, 1 Cor. 4:1-5, 1 Petr. 5:1-14.)

Autoriteit

Voordat we nog wat dieper kijken naar de betekenis van leiderschap voor de menselijke verhoudingen, is het goed om enkele zaken ook scherp in beeld te krijgen rondom autoriteit. God bezit alle autoriteit in deze wereld en elk vorm van gezag vindt haar oorsprong in Hem. Hoewel Hij soeverein is heeft Hij zich verbonden aan Zijn eigen regels in het Woord van God, de bijbel. Daardoor is er een ordening in de hemelse legerscharen van de engelen, welke spiegelbeeldig ook aanwezig is in de ordening van de demonische machten. De bijbel erkent de autoriteit van de engelen en ook van de demonen (zie bijv. Dan. 10:10 en Judas 8). Gehoorzaamheid aan God de Vader is ook het struikelblok geweest voor een hoogmoedige satan, die zich verzette tegen het Eeuwige leiderschap van God. Ons zicht op wat geestelijke autoriteit is, bepaald veel over onze inzetbaarheid in het Koninkrijk Gods. In onze wereld zullen we ontdekken dat God de door Hem zelf ingestelde autoriteiten ten volle respecteert, maar wel verantwoording vraagt aan de mensen die bekleedt zijn met deze autoriteit over hun taakuitoefening. Het belangrijkste principe voor het uitoefenen van autoriteit in deze wereld is dan ook: gedelegeerde autoriteit. Wij doen iets namens God. Jezus is daarin ons perfecte voorbeeld. (Joh. 15:10, 18:11) Echte geestelijke autoriteit kan alleen maar zichtbaar worden indien duidelijk is dat men handelt overeenkomstig de instructies van God zelf.

Functies van leiderschap

Onderstaand een (korte) opsomming van de functie van leiderschap. Uitgangspunt is dus enerzijds handhaven (beschermen) van de continuïteit, anderzijds het aanbrengen van veranderingen. In Efez. 4:12 vinden wij de tekst: "Om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus, totdat wij allen de eenheid des geloofs en der volle kennis van de Zoon Gods bereikt hebben, de mannelijke rijpheid, de maat van de wasdom der volheid in Christus. Wanneer we de betekenis gaan begrijpen van dit gedeelte dan ontdekken wij dat het bijbelse leiderschap er op gericht is om toe te rusten. Dit toerusten kunnen we op verschillende manieren uitleggen. De feitelijke betekenis van het woord is dat een ambachtsman met zijn handen een produkt maakt wat bruikbaar

is. Het woord wordt bijv. gebruikt over het repareren van netten, het samenvoegen van delen, het op elkaar aan laten sluiten van onderdelen, het opzetten van een raamwerk. Maar het woord katartismos werd in de Griekse taal ook gebruikt voor:

- het herstellen van de orde in een stad die onderling verdeeld is;
- het voorbereiden van iemand op een verantwoordelijke taak of opdracht. Het duidt dan op het optuigen van een schip om het zeilklaar te maken;
- het uitrusten (= het voorzien van het nodige) van een leger als voorbereiding op de strijd.

Wil een ambachtsman op een blijvende basis iets maken wat bruikbaar is, moeten we de volgende zaken kunnen onderscheiden, die ook maken dat we leiding (richting) kunnen geven. In onderstaand voorbeeld is een seculiere taakopvatting rondom de taak en een Bijbelse notie gekoppeld, binnen de beperkingen die elke voorbeeld nu eenmaal heeft:

1. (h)erkenning van het juiste plan (visie / onderscheiding - profetie)
2. het ordenen van de juiste onderdelen (structuur / orde)
3. het bijstellen van afwijkingen (kwaliteitsbewaking / heiliging)
4. het aanreiken van de benodigde onderdelen (eneren van fondsen = tijd, geld, middelen / voorziening in behoeften)
5. Het opslaan, beheren en verzamelen van produktkennis (onderwijs)
6. het overdragen van vaardigheden aan de volgende generatie (training/ discipelschap / getuigenis)
7. het bewaken van het productie- en distributieproces (veiligheid / herderschap)
8. het brengen van de juiste man/vrouw op de juiste plaats (delegatie / uitzending)
9. bekendheid geven aan produkt (P.R / Evangelisatie)
10. het repareren/herstellen van produkt (service / pastorale zorg)

Roeping:

Fundamenteel rond Bijbels leiderschap is de roeping door God zelf. Velen doen iets omdat ze daar toe gevraagd worden vanuit een perspectief van een organisatie. Enkele voorbeelden omtrent roeping:

1. Korach, een man die als aanbiddingsleider een grote plaats innam in het volk Israël, maar zich zelf een hogere plaats toedichtte in het leiderschap (Beeld van satan) We noemen dit een "zelf-roeping".
2. Saul, aangesteld als koning, die handelde op basis van natuurlijke autoriteit, met alle gevolgen van dien. We noemen dit een roeping door mensen;
3. David, aangesteld door God zelf, met een eeuwig perspectief. Dit is de echte goddelijke roeping, die ook autoriteit en zalving geeft.

Elke door God gegeven leider zal:

- geroepen zijn door God bij naam en Hem erkennen als bron van alle gezag;
- verantwoordelijkheid dragen voor anderen;
- dienstbaar zijn in de kracht van de Heilige Geest
- zichzelf afgezonderd houden van de wereld;
- gezonden worden door God met een specifieke opdracht en zalving (1 Joh. 2:27)

Autoriteit: speerpunt in geestelijke strijd:

In Dan. 12: 7 staat: *"...en wanneer er een einde komt aan het verbrijzelen van de macht (autoriteit) van het heilige volk, dan zullen al deze dingen voleindigd zijn."* We merken in de geschiedenis van het OT en het NT dat het werk van de duisternis erop gericht is de autoriteit die God ingesteld heeft om

die stuk te maken. We zien dat in de aanvallen op het huwelijk, het gezin, de kerk, de staat en de wijze waarop ook in de verhouding tussen werkgevers en werknemers de normale gezagsverhoudingen aangetast worden. Satan haat autoriteit, omdat het hem er aan herinnert dat Christus Heer is. Alle legermachten van de duisternis zijn ingezet om de normale scheppingsordeningen van God op z'n kop te zetten. Elke goede gezagsstructuur wordt op deze wijze uitgehold, corrupt gemaakt waar het kan of via wetgeving wordt het principe van de wetteloosheid bevorderd. In het eind der dagen zal ook de gruwel van de wetteloosheid opgericht worden. Leiderschap, autoriteit zal dan ingenomen worden door de Anti-christ. Elke gezonde vorm van leiderschap zal dan onmogelijk zijn, omdat het verwerpelijke denken van de overste van deze wereld dan gevolgd wordt. Daardoor heen zal er een gemeente moeten zijn, waarin Gods orde voor alle gezagsgebieden ook zichtbaar is en leiderschap gevormd is wat in staat is om werkelijk te dienen.

Literatuur

1. *Spiritual authority*, Watchman Nee, 1972 CFP, New York, USA
2. *Christelijk dienen, een verantwoordelijkheidsethiek voor leidinggevendenden*, Dr. J.H. Hegeman, 1994, Buyten&schipperheim, Amsterdam.
3. *Leiderschap en de gemeente*, Joop Bakker, 2001, Vision, Groningen
4. *The making of a leader*, Frank Damazio, 1988, Bible Temple Publising, Portland USA
5. *The Vanguard leader*, Frank Damazio, 1994, Bible Temple Publishing, Portland, USA
6. *The other side of leadership*, E.B. Habecker, 1987, Tyndale House Publishers Wheaton USA
7. *Apostles Today*, Banrey Coombs, 1996, Sovereign World Ltd, Kent, UK
8. *Gekruisigd door christenen*, Gene Edwards, 1999, Gideon Hoornaar.
9. *Why a christian leader may fall*, Dr. Clyde M. Narramore, 1988, Crossway books, Westchester USA
10. *Patterns of discipleship*, R.N. Longenecker (ed) 1996, Eerdmans publishing, Grand Rapids, USA
11. *Power for Gods sake, power and abuse in the local Church*, Paul Beasley Murray, 1998, Paternoster Press, Carlisle, UK
12. *Relational leadership*, Walter C. Wright jr, 2000 Paternoster Press, Carlisle UK
13. *Charisma uit de diepte*, R. Matzken, 1993, Buyten en Schipperheim, Amsterdam